

O B S A H

Římská čísla u obrázku značí kapitolu, na př. obr. VIII, 5 značí kapitolu VIII obr. 5.

Předmluva	5	Mazací oleje, druhy a vlastnosti	43
Úvod	6	Volba oleje	44
Historie automobilu	9	Motor dvoutaktní	44
Pojem motorového vozidla	9	Části pevné	45
Rozdělení motorových vozidel	10	Čisti pohyblivé	45
A. Automobil parní	11	Porovnání motoru čtyřtaktního a	45
B. Elektromobily	11	dvoutaktního	46
C. Automobil se spalovacím motorem	11	Výhody motoru dvoutaktního	47
Spalovací motor	11	Nevýhody	47
Spalování	11	II. KARBURACE A PŘÍVOD PALIVA	48
Přeměna tepla v práci	12	Zápalná směs	48
Rozdělení spalovacích motorů	12	I. Nádržky paliva	48
Stručný popis částí motoru	13	II. Doprava paliva do karburátoru	49
Pracovní oběhy motorů	15	Spádem, čerpadlem	49
I. Motor čtyřtaktní karburátorový	15	1. Mechanické čerpadlo membrá-	51
II. Motor dvoutaktní	16	nové	51
III. Motor s přímým vstřikem paliva	17	2. Elektromagnetické čerpadlo	52
(Diesel)	17	membránové	52
Porovnání pracovních oběhů	17	III. Rozprašování paliva — Karburátory	52
Prostory ve válci	18	1. Účel karburátoru	52
Komprese	19	2. Úprava a činnost jednotryskového	53
Kompresní poměr	19	karburátoru	53
Předstih zážehu	20	Uspořádání karburátorů	54
I. MOTOR KARBURÁTOROVÝ A JEHO		3. Karburátory se samočinnou regu-	54
PŘÍSLUŠENSTVÍ	20	lační složení směsi	54
Části motoru a jeho příslušenství	20	4. Zvláštní zařízení u karburátorů	55
Motor čtyřtaktní	21	a) Zařízení spouštěcí — starto-	55
I. Části pevné	21	vací	55
Válec motoru	21	Vzduchová přívěra	55
Uspořádání válců	21	Sytič	55
Hlavy válců	21	b) Zařízení pro běh motoru na	56
Kliková (motorová) skříň	22	prázdnou	56
Ložiska kliková	23	c) Zařízení zrychlovací (akcele-	56
II. Části pohyblivé	24	rační)	56
Klikové ústrojí	24	5. Jak pracují karburátory Zenith	57
Píst	24	a) Sytič	59
Pístní čep	26	b) Zrychlovací pumpička	59
Ojnice	26	c) Provedení karburátoru Zenith	59
Klikový hřídel	27	T	59
Setrvačnick	27	d) Spádový karburátor Zenith-	61
Rozvodové ústrojí	29	Stromberg	61
Rozvod ventilový	29	6. Jak pracují karburátory Solex	62
Otvírání a zavírání ventilů	29	a) Spádový karburátor Solex	64
Umístění ventilů	29	b) Vodohorný karburátor Solex	64
Ventil a jeho pohybové ústrojí	30	AHR 30	64
Rozvodový (vačkový) hřídel	31	c) Sovětský spádový karburátor	64
Rozvod šoupátkový	32	7. Seřízení karburátoru	65
Udržování a obsluha rozvodového	32	8. Výkon motoru a spotřeba paliva	65
ústrojí	32	9. Předehřívání směsi	66
Chlazení motoru	33	10. Ssací potrubí	66
Chlazení vzdušní	34	11. Čističe vzduchu	67
Chlazení vodní	35	12. Dmyhadla	68
Chlazení samočinné	36	13. Přímý vstřik paliva	68
Chlazení s nuceným oběhem —	36	III. MOTOR S PŘÍMÝM VSTŘIKEM	69
cirkulační	36	PALIVA	69
Čerpadlo vody	37	Motor naftový (Diesel)	69
Chladič	37	Tvary kompresních motorů	69
Udržování a obsluha chlazení	38	Části motoru a jeho příslušenství	70
Mazání motoru	38	Přívod paliva a vstřik	70
Účel a způsoby mazání	38	Palivová pumpa	71
Úkoly mazání	38	Čistič paliva	71
Způsoby mazání motorů	39	Vstřikovací pumpa	71
1. Tlakové, oběžné mazání	39	Spouštění motoru	72
2. Mazání se suchou skříňí	40	Žhavicí svíčka	72
3. Splachovací mazání	41	Regulace výkonu motoru	73
Čističe oleje	41	Uspořádání a počet válců	74
Kontrola mazání	42	Dvoutaktní naftové motory	75
Doplňování a výměna oleje	43	Posouzení a porovnávání motorů	75
		karburátorových a naftových	75

Výfukové potrubí	76	c) Zpoždění	122
Volba počtu válců	77	d) Brzdná dráha, doba úleku, do- běh	122
Účinnost motorů	78	Druhy brzd	124
Posouzení automobilního motoru	79	a) Brzdy mechanické	125
IV. SPOJKY, PŘEVODOVKY, KLOU- BOVÉ HŘÍDELE	81	b) Kapalínové tlakové brzdy	128
Účel	81	c) Brzdy servomotorové	132
1. Spojky	82	Nové směry v konstrukci brzd	133
Účel spojky	82	Seřízení a udržování brzd	133
Spojka jednokotoučová	83	III. Řízení	135
Spojka lamelová	85	a) Účel, požadavky, druhy	135
Spojka kuželová	86	Geometrie řízení	135
Spojka odstředivá	87	c) Převody řízení	136
Spojka kapalinová	87	d) Samosvojnost řízení	138
Používání spojky	88	e) Sbíhavost kol	139
Udržování spojek	88	f) Udržování a obsluha řízení; mrtvý chod	139
2. Převodovky	89	VI. RÁMY A PÉROVÁNÍ	140
Účel a činnost	89	Účel rámu	140
Převodovky s posuvnými koly	90	a) Rám obdélníkový	140
Převodovky s řazením zubovými spojkami	95	b) Rám se středním nosníkem, páte- řovým	141
Převodovky se synchronisací	96	c) Samonosná karoserie	141
Planetové převodovky	98	Přenos suvné (tažné) síly na rám	144
Převodovka Wilson a Cotal	98	Pérování	145
Převodovky s rychloběhem	98	Účel pérování	145
Redukční převodovka	99	a) Péra listová	146
Elektrické a kapalinové převody	100	b) Pružiny (vinuté, šroubové)	146
Používání převodů	101	c) Zkrutné (torsní) tyče	147
Ošetřování převodovky	104	d) Pérování pryžové (pružné pouzdro) Tlumiče pérování	147
3. Kloubový hřídel a klouby	104	a) Tlumiče třecí	148
Udržování a mazání kloubů	106	b) Tlumiče olejové	149
V. NÁPRAVY, BRZDY, ŘÍZENÍ	106	c) Stabilizátory	150
Náprava hnací	106	Význam náprav s nezávisle zavěše- nými koly	150
Uspořádání náhonu na hnací nápravu	106	Mazání podvozku	152
Pohyb vozu a porovnání předního a zadního náhonu	107	a) Mazání jednotlivé	152
Účel a uspořádání stálého převodu	107	b) Mazání ústřední	152
1. Stálá redukce (jednoduchá)	108	VII. KOLA, RÁFKY A PNEUMATIKY AUTOMOBILU	153
2. Diferenciál	108	Kola	153
a) kuželový	109	Ráfky	155
b) čelní	110	Pneumatiky	156
Závěr diferenciálu	112	Trvanlivost pneumatik	159
3. Stálý převod na více náprav	112	Všeobecná pravidla pro udržování pneumatik	159
I. Provedení hnacích náprav	112	Ošetřování pneumatik v provozu	160
a) Hnací náprava s neřízenými koly	112	Montáž a opravy	161
A) Tuhá zadní náprava	112	Oprava duše	162
B) Hnací náprava s nezávisle zavěšenými koly	113	VIII. KAROSERIE	163
C) Hnací náprava s řízenými koly (předními)	115	Materiál a výroba karoserií	166
1. Všeobecně o přední ná- pravě	115	Mazání karoserií	168
2. Přední náhon	117	IX. ELEKTRICKÝ VÝSTROJ AUTOMOBILU	168
I. Tuhá přední náprava	118	A. Základní pojmy	168
II. Náprava s nezávisle zavěšenými koly	118	1. Magnetismus	168
1. S výkyvnými polo- nápravami	118	2. Magnetické účinky elektrického proudu	168
2. S příčnými rovno- běžníky	119	3. Elektromagnetická indukce	169
3. S rovnoběžným ve- dením kol	120	4. Proudový okruh	169
b) Hnaná přední náprava (s říze- nými koly)	120	5. Elektrické jednotky	170
I. Tuhá náprava	120	6. Zdroje proudu	171
II. Náprava s nezávisle zavě- šenými koly	120	B. Zapalování	171
Hnaná zadní náprava	121	1. Zapalování dynamobateriové	171
Udržování a obsluha náprav	121	2. Zapalování mangetem	175
II. Brzdy	122	3. Pořad zážehů	179
a) Účel brzd	122	4. Porovnání zapalování dynamo- bateriového a magnetem	179
b) Předpisy	122	5. Zvláštní provedení zapalování	180
		6. Účel předstihu zážehu	180
		7. Zapalovací svíčky	181

C. Dynamo	182	XI. PALIVA	201
D. Spouštění motoru	186	Vlastnosti paliv	201
Spouštěč (startér)	186	Druhy paliv	201
1. S elektrickým zasouváním pa- storku	187	Pohonný (tekutý) plyn	202
2. S nožním zasouváním pastorku	188	Spalování	204
3. Se samočinným zasouváním pastorku	188	Hodnocení motorových paliv	205
E. Stroje kombinované	189	XII. BĚŽNÉ PORUCHY MOTOROVÝCH VOZIDEL	207
F. Osvětlovací zařízení	190	Jak si počínati při poruše	207
G. Výstražné přístroje	193	Poruchy příslušenství motoru	207
H. Pomocné přístroje	194	Přehled poruch	209
X. ELEKTRICKÉ AKUMULÁTORY	196	Poruchy motoru karburátorového	210
Akumulátorová baterie	196	Poruchy motoru naftového	211
1. Nabíjení nové, olověné baterie	197	Poruchy spojky	212
2. Nabíjení ve voze	197	Poruchy převodovky	212
3. Nabíjení mimo vůz	198	Poruchy kloubů, hnací nápravy	213
Činnost baterie	198	Poruchy brzd mechanických	218
Kontrola náplně	199	Poruchy brzd olejových	213
Baterie v klidu	199	Poruchy řízení	214
Zkoušení baterie	199	Poruchy světel a ostatního elektric- kého výstroje	215
Vady a poruchy	199	Závěr	216
Baterii škodí	200		

Ú V O D

Hned po revoluci dožadovali se motoristé vydání populární automobilové příručky, která by nejen poskytovala základní poučení o automobilu všem dychtivým nadšencům motorismu, ale jež by se hodila i žákům řídičských kursů, byla dobrým doplňkem přednášek a spolehlivým pomocníkem v okamžicích, kdy je nutno si cokoliv osvěžit v paměti. Technický výbor prozkoumal knihy, které byly v této době na trhu, ale žádná z nich nezdála se tehdy plně vyhovovat požadované osnově. Bylo proto rozhodnuto, že Autoklub RČs vydá příručku vlastní a bylo hned stanoveno, čím se má vyznačovat. Shledalo se, že jediný autor není schopen v krátkém čase napsat příručku, jež by měla kolem deseti tiskových archů a obsahovala v přístupné formě vše, co se žádá na moderní knize. Byl přijat proto návrh, aby příručku napsalo autorů několik, aby se stala kolektivní prací členů technického výboru AKRČs, kteří sami nejlépe vědí, jaké požadavky se na knihu kladou. Každý z autorů zpracoval partii, jež mu nejlépe vyhovovala a k níž měl nejvíce dokumentace. Předseda Autoklubu RČs arm. generál Ludvík Svoboda knihu pochválil a ochotně k ní napsal lichotivou předmluvu.

Všechny technické knihy mají proti jiným velikou nevýhodu v tom, že brzy zestarají. Dnes již není pravda, co bylo zákonem před třemi lety. Kniha 10 let stará se na některých místech čte s úsměvem. Dvacet let stará kniha o automobilech působí již jako groteska. Má-li být kniha o automobilu stále moderní, je třeba, aby nejméně za dva roky vyšlo nové, zmodernisované vydání. Kniha „Automobil v kostce“ se dožila třetího vydání za necelá dvě léta.

Tento úspěch svědčí o tom, že měla mnoho kladů. Nicméně III. vydání bylo v mnohých částech úplně přepracováno nebo doplněno a upraveno, aby skutečně odpovídalo požadavkům, kladeným na příručku opravdu moderní.

Praha, v listopadu 1949.